

DE JAGERS

JAMES SALTER BIJ DE BEZIGE BIJ

Lichtjaren
Dwars door de dagen
Alles wat is
Spel en tijdverdrijf

James Salter

DE JAGERS

Vertaald door
Ton Heuvelmans

2017
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Copyright © 1956, 1997 James Salter
Copyright Nederlandse vertaling © 2017 Ton Heuvelmans
Oorspronkelijke titel *The Hunters*
Oorspronkelijke uitgever Penguin Books, New York
Omslagontwerp bij Barbara
Omslagillustratie © ullstein bild / Contributor / Hollandse Hoogte
Foto auteur Corina Arranz
Vormgeving binnenwerk Aard Bakker, Amsterdam
Druk Bariet Ten Brink, Meppel
ISBN 978 90 234 5588 2
NUR 302

debezigebij.nl

*voor W.,
die mijn vriend was*

Voorwoord bij de uitgave van 1997

De Koreaanse Oorlog, waarin de actie van deze roman zich afspeelt, duurde van 1950 tot 1953. De geografie van Korea en het soort gevechten dat plaatsvond, waren toen vertrouwde gegevens. Er werden voor het eerst straaljagers ingezet, en de eerste onderlinge schermutselingen vonden plaats toen er vliegers en vliegtuigen vanuit de Sovjet-Unie werden aangevoerd ter ondersteuning van de communistische legers van China en Noord-Korea. De tegenstand kwam voornamelijk van straalvliegtuigen uit de Verenigde Staten.

De Russische toestellen waren MiG-15's met pijlvleugels, uitstekend ontworpen en bewapend met snelvuurkanonnen. Het waren er erg veel; ze stegen op van vliegvelden in China, die om politieke redenen nooit werden gebombardeerd. Hun tegenstander beschikte over een kleiner aantal F-86's, een vrijwel gelijkwaardig toestel, destijds het beste waarover de Amerikaanse luchtmacht beschikte.

De F-86 kon niet zo hoog vliegen – tot op 45.000 voet tegenover 48.000 voor de MiG's – en de prestaties van het toestel op grote hoogte waren niet zo goed, maar op geringere

hoogte presteerde het iets beter. Het beschikte over machinegeweren – om een idee te geven van schermutselingen in de lucht – met voldoende ammunitie om slechts elf seconden te kunnen vuren, maar tijdens een vuurgevecht kon een salvo van twee of drie seconden al afdoende zijn. Er bestonden toen nog geen raketten; die kwamen een paar jaar later.

De basisformatie bestond uit twee vliegtuigen en heette een ‘element’: leider en *wingman*, die onafscheidelijk hoorden te zijn. De wingman, die meestal iets minder ervaring had, was een soort bodyguard. Zijn taak was zeer belangrijk: hij fungeerde als uitkijkpost, vooral wanneer de leider in gevecht was met de vijand, en indien nodig stond hij hem bij met vuren. Wingmen die hun leider kwijtraakten, en vice versa, dienden zich onmiddellijk terug te trekken uit de gevechtszone.

Een *flight* bestond uit twee elementen en was de gebruikelijke kleinste gevechtseenheid, hoewel het tijdens een luchtgevecht niet altijd intact kon blijven en uiteenviel in elementen van elk twee toestellen. Een squadronmissie kon bestaan uit drie of vier flights.

De belangrijkste defensieve beweging was een scherpe bocht, zo scherp mogelijk, genaamd een *break*, om te voorkomen dat een ander vliegtuig achter je in schietpositie kon komen. ‘Break rechts!’ of ‘Break links!’ was de dringende oproep wanneer vijandige vliegtuigen aanvielen. Gevechtsvliegtuigen vechten niet, zoals Saint-Exupéry schreef; ze moorden, en dat gebeurde meestal door pal achter het andere toestel te komen, zo dichtbij mogelijk, en dan te vuren.

‘Azen’ zijn vliegers die vijf vliegtuigen hebben neergeschoten. Zij zijn de kampioenen. Tijdens de Koreaanse Oorlog waren er negenendertig Amerikaanse azen. Hun onsterfelijkheid was niet zo groot als algemeen werd aangenomen. Minstens een van hen werd zelf neergeschoten en gedood. Anderen

kwamen om bij ongevallen. Veel van de azen waren squadron-, groeps- of zelfs wingcommandanten: mannen die vaak de leiding hadden, moedig en agressief. Er werden ook commandanten neergeschoten, voor zover ik weet minstens vijf.

Een rood sterretje dat vlak onder de cockpit aan de zijkant van een toestel werd geschilderd, symboliseerde een ‘voltref-fer’. Een rij van vijf sterren, discreet en bijna onzichtbaar in de lucht, symboliseerde de hoogste eer, hoger dan welke prijs of trofee ook.

Over Lord Byron werd beweerd dat hij trotser was op zijn Normandische voorouders die met Willem de Veroveraar Engeland hadden ingenomen dan op de beroemde werken die hij had geschreven. De nog niet verengelste naam De Burun staat vermeld in het *Doomsday Book*. Achteraf gezien voel ik eenzelfde soort trots omdat ik gevlogen en gevochten heb langs de Yalu.

J.S.

1

Een winternacht, zwart en ijzig, spreidde zich uit over Japan, over de woelige wateren in het oosten, over de onherbergzame drijvende eilanden, over alle grote en kleine steden, de kleine huisjes, de bitterkoude straten.

Cleve stond voor het raam en keek naar buiten. De schemering had ingezet en hij voelde een verlamdende lusteloosheid. Zijn levenslust was nog niet teruggekeerd. Het leek of iedereen ergens heen was gegaan terwijl hij lag te slapen. De zaal was leeg.

Hij boog ietwat voorover, totdat het puntje van zijn neus het venster raakte. Het voelde koud maar aangenaam aan. Eronder vormde zich al snel een cirkel van condensatie. Hij ademde een paar keer uit door zijn mond, waardoor de plek groter werd. Na een poosje deed hij een stap terug. Hij aarzelde en schreef toen de letters C M C in de vochtige, doorschijnende condens.

Het was een grote slaapzaal. Er stonden tien stapelbedden, en zoals volgens hem altijd in dat soort ruimtes waren er geen muurplanken, kasten, kapstokken of wat voor ander meubilair ook. De plafondlampen waren afgeschermd met kapjes

van metaaldraad, zoals in een gymzaal. Het gebouw zelf was blijkbaar ooit een magazijn geweest. Het immense interieur was nu opgedeeld in dit soort ruimtes: kale betonnen muren, stalen deuren met klinknagels boven een drempel van zo'n vijftien centimeter hoog, zoals op een schip. Hij was een paar uur eerder teruggekeerd uit Tokio en was, doodmoe na een dag lang rondlopen en een rit van zevenentwintig kilometer, voor het eten even gaan liggen. Hij was meteen in slaap gevallen. Toen hij wakker werd, was hij alleen in de donkere slaapzaal. Hij voelde zich ver verwijderd van de bewoonde wereld, geïsoleerd van elke levensvorm en activiteit. Hij tuurde met lege ogen door de in stalen kozijnen gevatte vensters en zag niets. De avond viel snel. De kale, dunne bomen verdwenen in de duisternis, en achter ramen gingen lampen aan. Hij zag een paar figuren naast elkaar zwigend over straat lopen. Ze sloegen een hoek om en verdwenen uit zijn blikveld.

Cleve zat nu vier dagen in dit trainings- en opleidingscentrum te wachten op het commando om naar Korea te vliegen. Al die tijd had hij zich onder vreemden bevonden van wie velen net terug waren van de oorlog en, uitgelaten als kleine kinderen, wachtten op de terugvlucht naar de States. Ze liepen hem in luidruchtige, voldane groepjes voorbij. Tijdens zijn vier nachten hier hadden er misschien wel vijftig manschappen overnacht in deze zaal – althans, hun plunjezak hier achtergelaten – voordat ze verder vlogen naar Tokio. Daar hielden de meesten van hen zich op, vermoedde hij. Ze vertrokken 's avonds en kwamen pas de volgende dag terug.

Hij pakte zijn handdoek en toiletspullen, en stak de gang over naar de doucheruimte. Meestal was het er overvol, met een rij mannen voor de beslagen spiegels terwijl het water condenseerde aan het plafond en met zware druppels op hen viel; maar nu was er niemand, op één magere, vlasblonde man

na die achtentwintig of achtendertig had kunnen zijn en die luid stond te zingen in een douchehokje. Zijn schoenen met daarin zijn sokken gepropt stonden op een bank vlak bij zijn douchehokje: zwarte, gerimpelde vliegenierslaarzen. Hij hield op met zingen.

‘Hoi,’ begroette hij Cleve.

Het water spatte met een aangenaam geluid op van de grond.

‘Hoe is het water?’ vroeg Cleve. ‘Lekker heet?’

‘Zo heet als je wilt. Voelt goed op mijn stramme, oude boten. Dat kan ik je wel vertellen.’

‘Dat zal wel, ja.’

‘Je wordt een ander mens,’ verklaarde de magere man vriendschappelijk.

Cleve hing zijn handdoek aan een haakje en kleepte zich uit.

‘Wat een weer,’ merkte hij op. ‘Met die kou moet je eigenlijk met je kleren aan douchen.’

‘Vreselijk. Ben je al in Korea geweest?’

‘Nee, ik sta op het punt. Hoe is het daar?’

‘Weet ik niet. Ik ben er zelf ook onderweg naartoe. Maar als het is zoals ik vermoed, dan zullen we dit hete water nog missen.’

‘Onder andere, vermoed ik.’

Cleve stapte onder de douche terwijl de magere man eronder vandaan kwam en zich stevig begon af te drogen. Toen hij klaar was, stapte hij met zijn blote voeten in zijn laarzen, sloeg een handdoek om zich heen en raapte zijn kleren bij elkaar.

‘Tot ziens,’ zei hij opgewekt.

Cleve liet het warme water langdurig zijn schouders en romp geselen en van zijn haar een dunne, doorweekte badmuts maken. Hij voelde zich zowel schoon als veilig daar onder het water – gevoelens die je al reizend het snelst kwijtraakte. Uiteindelijk draaide hij de douche uit, droogde zich af

en liep terug naar de slaapzaal om zich aan te kleden voor het avondeten.

Het was kouder in die grotachtige ruimte dan hij zich herinnerde. Bij binnenkomst deed hij het licht aan. Buiten was het nu volledig donker geworden, een heldere vriesnacht. Hij rilde een beetje, haalde schone kleren uit zijn plunjezak en stopte zijn vuile was in een vakje dat al bijna vol was. Hoewel hij zuinig was geweest met zijn kleren, was het schone goed bijna op. Hij had nog één schoon overhemd, afgezien van het hemd dat hij nu droeg, en nog twee stel ondergoed. Het enige waar hij meer dan genoeg van had waren zakdoeken. Hij trok zijn uniform aan en daarna zijn overjas, en verliet de slaapzaal zonder het licht uit te doen. Hij keek op zijn horloge. Het was bijna zeven uur en hij rammelde van de honger. Hij wandelde door de verlaten betonnen gang, ging een trap af en liep naar buiten.

De nacht werd verlicht door een felle maan, die het sterrenlicht deed verbleken, maar desondanks hing er over alles een dun waas van vrieskou. De gebouwen leken er kunstmatig doorheen te schijnen. Elke lichtbron was omfloerst door een tere lichtkrans. Zijn voetstappen weerkaatsten op het trottoir en zijn adem kolkte in de lucht als vluchtige, zilverkleurige rook. Japan was een vreemde aarde, met een ontzagwekkende, stralende hemel eroverheen gespannen. Het voelde alsof hij door een bladzijde van de geschiedenis liep. Het was een verontrustende sensatie. Hij bewoog zich voort in een stroming van het noodlot, helemaal alleen, zo eenzaam als een stervende.

Hij was van ver gekomen. Hij had vele uren lang in deedompte, overvolle cabine van een troepentransportvliegtuig gezeten, terwijl de nacht overging in de dag en ze de kilometers ongemerkt achter zich lieten, zodat het leek op reizen

door niets anders dan meedogenloze tijd. Hij was van de ene horizon van de wereld naar de andere gegaan, over eindeloze wateren, en al reizende voelde hij zich voortdurend sterfelijker en onbeduidender worden, als een zwemmer die steeds verder van de kust verwijderd raakt. Hij keek nu niet meer terug. De afgelegde reis was als een voorbijgebrachte brug. Terugkeren was niet mogelijk. Hij was overgestoken naar de oorlog, en een reusachtig gevoel van opwinding was over hem gekomen.

Mannen weten vaak wat hun lot zal zijn, en misschien kende Cleve het zijne. Zo niet, dan hadden misschien alleen zijn ogen het gezien, want het waren bijzondere ogen. Ze konden zeer ontvankelijk en gevoelig, bijna bedroefd zijn, maar ook zo ondoordringbaar als glazen knikkers. Ze waren het meest opvallende kenmerk in een gezicht dat zelfverzekerdheid uitstraalde, maar dan van het mildste soort. Cleve droeg geen masker tegenover de wereld. Hij had een goedlachse mond, een slanke neus, en een zekere faam die het gevolg was van de zeven jaar die hij in gevechtsvliegtuigen had doorgebracht.

Het was een reputatie die gebaseerd was op wapenfeiten. Tijdens een bijeenkomst van de artillerie in Las Vegas was hij ooit gedecoreerd voor persoonlijke dapperheid in de lucht. Hij had ook deel uitgemaakt van een acrobatisch team, krijghaftig en zwetend tijdens de monomanie van loopings en rollers in formatie, veel te dicht bij de grond. Na afloop waren er gelukwensen geweest van generaals, en daarna regelmatig optredens aan de bar in de clubs, met meer piloten dan hij zich kon herinneren die luisterden naar zijn verhalen. Er was altijd veel volk, er werd veel gezongen en gedronken. Het was een spannende tijd en leuk om het middelpunt van de aandacht te zijn.

Maar het was allemaal snel gegaan, als een jaar van een eerste verliefdheid, en de uitzinnige aprilmaand was plot-

seling een koele november geworden. Het was een leven als op school, geregeld en beschermd. Er waren momenten van gevaar waar je niet te lang bij stil moest staan, en de rest van de tijd vloog voorbij. Hij had een aangeboren talent als vliegenier, dat was niet aangeleerd, en dat had hij altijd al geweten. De hoeveelheid moeite die vereist was om van goed excellent te worden, was te verwaarlozen geweest. Hij voelde zich als iemand met een goed geheugen tijdens een geschiedenisles. Het was iets om trots op te zijn, maar waar je je nooit op moest laten voorstaan.

Soms herinnerde hij zich, alsof het iemand anders was overkomen, de dwangmatige neiging om de dood uit te dagen, en het zuivere geluksgevoel erna. Hij had altijd veel respect voor de innerlijke strijd van de mens, en de verheven, ascetische wereld waarin die plaatsvond. Hij had een poosje in die wereld verkeerd zonder te weten wat hij er gepresteerd had, behalve dat hij iets had geleerd van wat stilte en misschien toewijding was.

Vrienden van buiten de luchtmacht vroegen hem altijd waarom hij daarin bleef, of ze zeiden dat hij er zijn tijd verdedde. Hij had er nooit een afdoend antwoord op kunnen geven. Met het schone overhemd nog steeds om zijn schouders na een uur in een onverwarmde radarcabine op veertigduizend voet tussen Long Beach en Albuquerque, met de moeten van het zuurstofmasker nog op zijn gezicht en op zijn handen het microscopische gruis van een reis van zestienhonderd kilometer, had hij geprobeerd een antwoord te vinden terwijl hij alleen zat te dineren in de club die vol zat met administratieve majoors en moeders die alleen maar praatten over hun kinderen, maar dat was hem nooit gelukt. In zijn herinnering vloog hij altijd 's zaterdags, met het gebrul van het herfstpubliek op de radio en de belangrijke stadions een halfuur van

elkaar en zo klein als speldenkoppen, met de wingmen als metalen pijlpunten in de lucht boven een continent, terwijl het laatste zonlicht in flarden door de grondmist scheen, en met steden van betonnen laagveen – maar nooit een zinvol antwoord. Of, ziek van de sterren en verveeld door de snelheid in die nachten op de grote zwarte zee, waarvan de branding bestond uit steden schuimend op de golf, luisterend naar de anderen die op waren, twee onzichtbare moordenaars misschien die zich Butcher Red noemden en zichzelf zochten in de duisternis; hij had geprobeerd aan een van hen te denken – kort, begrijpelijk –, maar dat was niet gelukt. Dat alles was een geheim leven, eenzaam geleefd.

Van één ding was hij zeker: dit was het einde voor hem. Dat wist hij al voordat hij hierheen kwam. Hij was eenendertig, absoluut niet te oud, maar dat zou niet lang meer duren. Zijn ogen waren niet goed genoeg meer. Bij een atleet gaven de benen het als eerste op. Bij een gevechtsvlieger waren het de ogen. Je hand was nog vast en je beoordelingsvermogen goed lang nadat je het talent had verloren een vliegtuig in de verste verten te spotten. Je kon het compenseren met andere dingen, en andere ogen konden hem helpen kijken, maar uiteindelijk bleek de handicap te groot. Hij had ook het punt bereikt waarop het gevoel van verloren tijd te zwaar op hem begon te drukken. Hij dacht voortdurend aan dagen die volgden, waarmee hij ooit zo kwistig was omgegaan. En hij dacht te vaak aan betreuenswaardige dingen. Hij was zich er vaak van bewust dat hij niet dood wilde. Dat was niet hetzelfde als willen blijven leven. Het was een duistere ziekte, een fixatie die uiteindelijk je ziel kon verteren.

Hij liep langs een paar tennisbanen waar hier en daar op plekken het ijs glom en de klimop als oude touwtjes aan de gazen omheining hing, en bereikte de ingang van de club. Het

was warm binnen. Hij keek even om zich heen en voelde zich verloren in het overvolle vertrek. Aan de overkant van het vertrek wenkte iemand hem. Het was de magere man, die aan een van de tafeltjes zat te eten. Cleve ging naast hem zitten.

‘Heb je al gegeten?’ vroeg de magere man.

‘Nee.’

‘Het eten is prima vanavond. Varkenskoteletten.’

Cleve wierp een blik op het menu en legde het terzijde.

‘Hou je niet van koteletten?’

‘Dat wachten werkt me op mijn zenuwen.’

‘Dat kan, ja. Hoewel je geen gespannen indruk maakt.’

‘Dat komt vanzelf wel.’

‘Hoelang ben je al hier?’

‘Vier dagen.’

‘Ik ben hier al drie weken,’ zei de magere man. ‘Drie weken en drie dagen, als je het precies wilt weten.’

‘Drie weken?’ Cleve was stomverbaasd. ‘Mijn god, ik hoop dat je een uitzondering bent.’

‘Ik kon er niet veel aan doen. Vlak nadat ik hier aankwam werd ik ziek – een of ander virus opgelopen in San Francisco, vermoed ik, omdat ik op de heenreis ook al doodziek was. Ik werd meteen opgenomen in de ziekenboeg. Ik moet morgenvroeg weer naar de dokter, en als hij vindt dat ik genezen ben, geeft hij me toestemming om naar Korea te vliegen.’

Terwijl Cleve at, praatte de magere man op bedaarde, cynische toon verder, voornamelijk over zijn ervaringen in de ziekenboeg. Om de drie dagen kreeg hij een schone pyjama, zei hij, en na een poosje begon hij zich af te vragen of hij weer hersteld zou zijn voordat hij er een terugkreeg met nog maar één knoop eraan.

‘Hoelang blijven de meesten hier?’ vroeg Cleve.

‘O, meestal twee of drie dagen, soms langer. Ik hoorde dat

één vent hier ooit langer dan een maand is geweest, maar die zit nu ergens in Tokio. Ze zijn nog steeds op zoek naar hem.'

'Dan kan hij maar beter opschieten, anders is de oorlog al voorbij.'

'Het heeft geen zin dat hij zich nog haast. Hij kan het beter kalm aan doen. Veel erger dan dit zal het niet worden.'

'Lijkt mij ook niet.'

'Zo'n idiote gevechtspiloot.'

'Natuurlijk, met dat soort onafhankelijke instelling.'

De magere kapitein glimlachte.

'Ik denk dat ik wel weet wat jij vliegt,' zei hij. 'Ik had min of meer gehoopt van niet. Dan hadden we hier in dezelfde uitrusting kunnen zitten.'

'Niet meer in deze oorlog, vrees ik,' zei Cleve.

'Het was hetzelfde in de laatste oorlog. Daar zat jij zeker ook in?'

'Nee.'

'Nee? Nou, weer vergist. Ik had het wel verwacht. Oorlog is oorlog, uiteindelijk. Ik verwacht niet dat daar ooit veel aan zal veranderen. Ik wilde eigenlijk ook niet hierheen, maar je weet hoe het gaat. Al dat geklaag. Al die moeders en hun onschuldige zonen. Dan ga je toch, ondanks jezelf.'

De magere man praatte maar door. Hij leek niet zozeer een soldaat als wel een zwerver, die lichtvoetig door het leven trekt met een scherpe blik en een subtiel gevoel voor tijd. Van dat soort mannen was moeilijk hoogte te krijgen, maar gevoelsmatig mocht Cleve hem wel.

Ze bleven zitten roken nadat de tafel was afgeruimd en kwamen daarna stilzwijgend overeen om naar de bar te gaan. De hele meute was hun voorgegaan. De gokautomaten rinkelde voortdurend, en een in geluidsterkte wisselend rumoer van lachende en pratende stemmen ondersteunde de muziek

die aan de overkant van de ruimte werd gespeeld door een orkest op een klein podium. Japanse serveersters in keurige uniformen bewogen langs hen met dienbladen vol drank. Het waren stevig gebouwde maar elegante meiden, met frisse ronde gezichten. Enkelen waren ronduit knap, en met name eentje was uitzonderlijk mooi, slank en goed gevormd. Haar gezicht straalde een bijzondere kalmte uit. Het was onmogelijk haar te negeren.

‘Niet slecht hè, die ene? Maar in Tokio zou ze hongerlijden.’
‘Hè?’ zei Cleve.

‘Er heerst daar een venijnige competitie.’

‘Dat zal wel, ja.’

Het orkest speelde een medley van Amerikaanse musicalmelodieën. Enkele paren bewogen plichtmatig over de dansvloer, geïsoleerd als schepen op zee. De vrouwen waren oosters en stuk voor stuk lelijk. Eentje droeg een hoog dichtgeknoopt uniform met iets wits op haar schouder en een buitenlandse pet op haar hoofd. Ze leek veertig of ouder en danste met een ernstig kijkende luitenant. Een derde zou met enige moeite tussen hen door hebben kunnen lopen.

De deur ging open en er kwam een golf koude lucht naar binnen. Cleve keek op. Er was een groepje van vijf officieren binnengekomen. Ze bleven bij de ingang staan en overzagen de club. Het waren allemaal tweede luitnants, die kennelijk onlangs waren aangekomen, misschien wel diezelfde avond. Ze misten zelfverzekerdheid, bleven vlak bij elkaar staan en steunden op elkaar. Even later kozen ze een tafeltje in de buurt en namen plaats. Cleve keek nauwelijks geïnteresseerd toe terwijl ze bespraken wat ze zouden drinken en een serveerster wenkten.

Ze zagen er identiek uit, zoals de hofhouding de keizer omringt op een enorm negentiende-eeuws schilderij. Eentje viel

uit de toon. Hij was bleker dan de anderen. Hij viel op als een strip citroenhout in ceder en leek zich op een comfortabele manier bewust van het onderscheid. De serveerster die aan hun tafel verscheen was het meisje dat Cleve was opgevallen. Ze stond geduldig te wachten. De bleke luitenant keek haar afstandelijk aan terwijl hij hun bestelling opgaf. Ze schreef die op en verdween weer. Hij floot bewonderend.

‘Wat vind je daarvan?’ zei hij. ‘Zou je ’m daar niet in willen hangen?’

‘Wie niet?’

‘Wedden dat ze het doet voor een pakje sigaretten?’

‘En dan wil jij haar zeker wel helpen die op te roken, hè dokter?’

‘Waarom niet?’

Cleve hoorde de rest toen ze terugkwam met een dienblad met hun consumpties. Hij keek niet meer, maar hoorde hoe de glazen zacht op de tafel werden gezet.

‘Hoe heet je?’

‘Myoko,’ klonk het zacht.

‘Nou, dat is een nieuwe voor mij.’

Ze antwoordde niet.

‘Heb je geen andere naam, een Amerikaanse naam?’

‘Nee.’

‘Wat dacht je van Rita? Dat is een mooie naam.’

Ze zweeg.

‘Hoe oud ben je?’

‘Negentien.’

‘Oud genoeg dus, zou ik zeggen. Hoe laat ben je hier klaar, Rita?’

De magere man schraapte zijn keel en draaide zich om naar het groepje.

‘Zeg, vriend,’ zei hij duidelijk verstaanbaar, ‘hou daarmee op, wil je?’

De luitenant staaarde met een neutrale blik terug door het halfduister.

‘Wat zei je?’ vroeg hij beleefd. Het meisje maakte dat ze wegwam.

‘Ik zei dat ze haar baan kwijtraakt als ze met jou meegaat. Dat zou je toch niet willen, hè?’

‘Ben jij de clubofficier of zoiets?’

‘Nee.’

‘Juist. Je bent gewoon behulpzaam.’

‘Precies. Ze mag niet uit met een officier. Regel van de club. Ik dacht: ik zeg het maar even.’

‘Bedankt,’ zei de luitenant.

Er viel een korte, onnatuurlijke stilte aan de andere tafel. Toen hoorde Cleve hem weer praten.

‘Hoe vind je die nou? Als hij de clubofficier was geweest, dan had ik het nog begrepen.’

‘Kom op, Pell, we moeten geen problemen krijgen.’

‘Problemen? Hoe kunnen we nou problemen krijgen?’

‘Laat die meid nou maar met rust.’

‘Ik praat met haar als ik dat wil. Hij heeft waarschijnlijk zelf een oogje op haar. Daarom maakt hij zich zo druk.’

‘Maar ze kan in de problemen komen door jou.’

‘Met alle plezier.’

‘Ik vind dat je niet moet gaan rotzooien.’

‘Gewoon even wachten,’ zei Pell. Hij leunde schijnbaar onverstoorbaar achterover, nam een slok en keek om zich heen naar wat er zoal gebeurde in de club.

Maar niemand aan tafel zei verder nog iets tegen de serveerster. Toen Cleve en de magere man een hele poos later vertrokken, zaten de tweede luitenanten luidruchtig over het vliegen te praten. Ze liepen door de koude nacht terug naar de barakken. Door de drank na het eten was Cleve slaperig

geworden. Hij luisterde onder het uitkleden naar het ademen in de slaapzaal, kroop tussen de dekens op de uitgezakte matras van zijn ijzeren bed en viel al snel in een diepe slaap.

De volgende ochtend vroeg, vlak na het ontbijt, kreeg hij zijn orders. Het was wat hij verwacht had: hij werd ingedeeld bij de beroemdste luchtgevechtseenheid die vlak achter het front gestationeerd was. Binnen een paar minuten had hij zijn spullen gepakt. Eindelijk actie. Voordat hij vertrok zag hij de magere man nergens meer.

2

Het was tegen het middaguur toen ze de Koreaanse kust bereikten. Cleve tuurde er gespannen naar terwijl hij onder de vleugel langsdreef. Hij ervoer een moment van acute voldoening, want hier zou hij afscheid nemen op een wijze die paste bij zijn leeftijd. Hij had van ver moeten komen en er lag nog veel voor de boeg, maar toch voelde hij de zelfopgelegde verplichtingen, de last van zijn trots, afnemen en zelfs verdwijnen. Hij begon iets te merken van de vreugde die samenhang met de overwinning. In deze oorlog was hij zekerder dan ooit dat hij iets zou presteren, zoals mannen die zich verder wagen dan het vertrouwde.

Hij keek om zich heen in de cabine. Iedereen boog voorover naar het dichtstbijzijnde raampje om het land beneden hen te zien, dat als wrakgoed lag uitgestrekt in de heldere winterlucht. Het was niet duidelijk te zien waar de oorlog zich had afgespeeld. Een gladde sneeuwlaag bedekte vrijwel het hele terrein, en de rivieren waren zo duidelijk als aderen, maar hij dacht niet aan een of andere oermoeder. Hij had het oog van de vliegenier. Hij zag de vijandige bergen, de afwezigheid van duidelijke oriëntatiepunten en de weinige vlakke gedeelten waar je in een noodgeval zou kunnen landen.